

KUD 336

UPOTREBA I KORISTI FINANCIJSKOG LIZINGA

Mr.Anita Cucović
anitacucovic@hotmail.com

Abstrakt

U posljednje vrijeme naša poslovna praksa pokazuje sve veći interes za finansiranjem (nabavke) pokretne, investicione i druge opreme na osnovu ugovora o lizingu sa inozemnim i domaćim partnerima. Prednosti tog poslovnog poduhvata u odnosu na kupovinu za gotovo ili na kredit , čine ga sve atraktivnijim u postojećim uvjetima privrjedjivanja, u borbi, pored ostalog, i sa nedostatkom finansijskih sredstava za kupovinu opreme i trajnih potrošnih dobara

Ključne reči: Finansije , lizing, ugovor.

JEL klasifikacija: E58, K, G2

UPOTREBA I KORISTI FINANCIJSKOG LIZINGA

Lizing industrija je danas veoma razvijena u svijetu. U mnogim zemljama se putem lizinga finansira oko četvrtine nabavke poslovne opreme. Samo u zemljama u razvoju se godišnje putem lizinga finansira nabavka nove opreme i vozila u vrijednosti prekom 40 milijardi dolara.

Finansijski razlozi- nije svako preduzeće ili pojedinac u mogućnosti da kupi novu opremu neophodnu za pokretanje, proširenje i modernizaciju sopstvenog poslovanja. Ne raspolaže svako preduzeće adekvatnim sredstvima koje bi moglo da ponudi kao obezbjeđenje za bankarske kredite. Lizing predstavlja odgovor na takve probleme ,tako što pruža mogućnosti primaocima lizinga da pribave neophodnu opremu.

Lizing je finansijski instrument za srednjoročno ili dugoročno financiranje,kako bi se nabavila i iskoristila osnovna sredstva (putnička vozila, laka vozila, kamioni i teška vozila, oprema, ...) koja kompanije, preduzetnici i privatnici koriste u produktivne i investicione svrhe ili za ličnu upotrebu. Iako je lizing preduzeće (davalac lizinga) vlasnik nad predmetom lizinga,isti se knjiži i amortizuje u poslovnim knjigama primaoca lizinga. Što se tiče oporezivanja,primaocu lizinga , dozvoljeno je da odbije amortizaciju i troškove za kamate od oporezive dobiti.

Prednosti financijskog lizinga

Kao moderno- fleksibilan i efikasan financijski instrumen, lizing nudi sljedeće pogodnosti:

Mogućnost financiranja osnovnih sredstava bez dodatnih kolaterala za lizing preduzeće.

Unapređenje strukture kapitala preduzeća i njegove kreditne zaduženosti. Preduzeće ne koristi obrtni kapital da bi nabavilo potrebnu opremu, odnosno osnovna sredstva

Iskorišćenje dodatnih finansijskih resursa koji se nalaze u već obavljenim investicijama u osnovna sredstva (kupovina i povratno davanje u lizing) Opcija finansiranja ukupne vrijednosti osnovnih sredstava plus PDV.

Primalac lizinga u svakom trenutku može unapred da otplati ugovor i da stekne vlasništvo nad predmetom lizinga

Regulisanje plaćanja i rokova u zavisnosti od prirode poslovnih aktivnosti.

Lizing kompanija je jedini vlasnik predmeta lizinga, i uglavnom dodatni kolaterali nisu potrebni.

Smisao lizinga odlikava se u Aristotelovoj tvrdnji: "Istinsko bogatstvo nije u vlasništvu nad imovinom, već u pravu da se ona koristi."

U skladu sa ugovorom o lizingu, zakupac može po isteku roka: 1) da otkupi zakupljeno dobro, 2) da novim ugovorom produži zakup, 3) da otkupi zakupljeno dobro po tržišnoj ceni neamortizovane vrijednosti ili ugovorom o lizingu po unapred dogovorenoj cijeni.

Davaoci lizinga svojom poslovnom politikom određuju način i metodologiju procene kreditne sposobnosti primalaca lizinga, koji se ne smatraju fizičkim licima u navedenom smislu.

Šta je finansijski lizing ?

- Finansiranje kupovine sa pravom korišćenja predmeta lizinga do isteka ugovora. Pravo svojine prenosi se na korisnika lizinga po isplati poslednje rate.
- Finansijski lizing je pravno regulisan Zakonom o finansijskom lizingu.
- Finansijski lizing je knjigovodstveno regulisan Zakonom o porezu na dodatu vrednost i Medjunarodnim računovodstvenim standardima.³²

³² S.Vranjican, *Politička ekonomija, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2007.*

- Finansiranjem kroz formu lizinga korisnik ne ulaže svoja sopstvena sredstva u nabavku predmeta, već ravnomerno i kontrolisano investira u svoje redovno poslovanje, što mu omogućuje otplatu mesečnih lizing rata.
- Predmet lizinga se vodi u knjigama korisnika lizinga. Korisnik lizinga ima pravo da prikaže amortizaciju u svojim bilansima, a finansijska usluga je poreski priznat trošak.
- Rate lizinga se otplaćuju mesečno iz prihoda koji preduzeće ili pojedinac ostvaruje korišćenjem predmeta lizinga i osnovane su na principu: "plaćaj kako zaradiš".

Lizing rate su fiksne i služe kao osnovica za jasnu i preciznu kalkulaciju troškova, što je jako važno za preduzeće, kao i za fizičko lice.

Postupak lizinga

- Postupak zaključenja ugovora o lizingu vrlo je jednostavan i brz, i nije uslovljen dodatnim osiguranjima koja postoje kod kredita. On se sastoji od sledećih faza:
- birate predmet lizinga kod proizvođača ili ovlašćenog lica
- predat zahtjev za odobrenje lizinga i dokumentacija potrebna za procenu boniteta
- nakon odobrenja finansiranja potpisuje se ugovor, uplaćuje se akontacija i PDV za finansijski lizing, odnosno garantni depozit za zakup
- predajete sredstva obezbedjenja plaćanja
- preuzimate na korišćenje predmet lizinga

Osnovni uslovi

Postoje tri osnovna uslova koje primalac lizinga mora da zadovolji:

- pozitivna ocena boniteta
- uplata akontacije i PDV-a za finansijski lizing, odnosno garantnog depozita za zakup i troškova odobrenja sa troškovima registracije ugovora (zakonska obaveza)
- ispravno predata sredstva obezbedjenja plaćanja

Finansijski razlozi. Ključna prednost finansijskog lizinga u odnosu na druge vidove finansiranja proističe iz činjenice da je davalac lizinga formalno-pravni vlasnik predmeta lizinga tokom trajanja ugovora o lizingu, što mu omogućuje preuzimanje većeg rizika u smislu kreditne sposobnosti potencijalnog klijenta. Iz tog razloga je ovakav vid finansiranja pogodan za novoosnovana, mala i srednja preduzeća, preduzetnike i sve korisnike sa slabijom kreditnom sposobnošću, odnosno korisnike koji ne raspolažu sredstvima koja bi mogli da ponude na ime obezbeđenja kredita. Naime, davalac lizinga donosi odluku o odobravanju finansiranja ne samo na osnovu kreditne sposobnosti korisnika (što je dominantan faktor pri odlučivanju o odobravanju bankarskog kredita i određivanju sredstava

obezbeđenja koja banke zahtevaju) već i na osnovu procene stepena utrživosti predmeta lizinga, odnosno mogućnosti da se predmet lako i po realnoj ceni proda na tržištu.

Osnovne prednosti lizing poslova su sljedeći:

- Preduzeće ili pojedinac ne treba unaprijed izdvojiti velika osnovna sredstva u gotovini već se sredstva za taj posao ostvaruju i nadoknađuju radom u budućnosti. To je izuzetno važno u uslovima skromnog privredog procvata, skromnih vlastitih sredstava, kao i u uslovima restrikcije kod dobivanja bankarskih kredita,
- Naknada koja se plaća iz lizing posla ponekad premašuje kupovnu cijenu proizvoda. Bit je da se ista otplaćuje iz prihoda, koje se ostvaruju upotrebom navedene opreme, a to je opet jako bitno jer omogućava konstantnu likvidnost.
- Pomaže u stvaranju konkurentskog položaja na tržištu,
- Proširuje se proizvodnja i modernizira. Ovakav način omogućava konstantnost praćenja i izmjena u tehnologijama čije cijene ne omogućavaju nabavku, ali u praćenju napretka, kao i samim tim konkurentnost na strogim tržištima.
- Brzina rješavanja nabavke sredstava. Pripreme u nabavci potrebne dokumentacije za ostvarenje prava na kredit kod banke i njegovo odobrenje predstavljaju dug period. U odnosu na proces sam posao lizinga ne traži toliko formalni radnji i zaključuje se jednim ugovorom,
- Novo stanje bilanse ne iskazuje nove kreditne obaveze. Stavlja se dojam sigurnog poslovanja bez kreditnih zaduženja s uvjerenjem da se radi o sigurnoj i solidarnoj, čiji se poslovni rezultati očekuju. Sredstva otplate su trošak poslovanja poslovne godine.³³
- Nedostaci: Konačna cijene lizinga ,koja na kraju pada na korisnika, je mnogo veća jer se u uplaćenoj naknadi nalazi cijena dobra,
- Ako fiskalna politika nije takva da daje prednosti korisniku lizinga, tada se lizing poskupljuje,
- Nepovoljan ugovor koji je rezultat ekonomske razlike zemalja i superiornost davatelja lizinga stavlja u neravnopravan i nedovoljno korektan odnos prema korisniku lizinga,
- Posao lizinga je naročito nepovoljan ukoliko tržišni uslovi plasmana proizvoda naglo dožive promjenu tj. nastanu

³³ Ratko Zelenika, Međunarodna špedicija, Rijeka, 1996. god

poteškoće u prodaji proizvoda ili usluga koje su vezanu za opremu iz lizing posla, jer nam dogovorene rate dospijevaju, a prestaju tekući doprinosi.

Primjer lizinga:

	Cijena u €
OSNOVNA CIJENA AUTOMOBILA	9550
CARINA	1802,77
POREZ NA PROMJET	2270,55
CIJENA SA CARINOM I POREZOM NA PROMJET	13623,32
UČEŠĆE 25%	3405,83
RAZLIKA ZA OTPLATE	10217,49
KAMATNA STOPA	12%
ROK OTPLATE	60 meseci
RATA KREDITA	227,28
TROŠKOVI:	817,4
Naknada	1%
Osiguranje kredita	3%
Kasko osiguranje 3%	408,7
UKUPNA UPLATA U GOTOVINI (učešće+ troškovi)	4223,23
UKUPNA UPLATA NA RATE	13636,95
UPLATA NA KRAJU (porez na prenos 5%)	11,36
KUPOVINA ZA GOTOVINU	13623,32
KUPOVINA NA LIZING	17871,54
CIJENA LIZINGA	4248,22

U zavisnosti od lizing ugovora, lizing preduzeće (davalac lizinga) prenosi tijekom trajanja lizing ugovora na primaoca lizinga veći dio rizika i koristi koje su u vezi sa vlasništvom nad predmetom lizinga.

- Svaka lizing kompanija ima svoju proceduru i ako su klijenti potpisali ugovor u kojem je jasno navedeno da se opomena naplaćuje, tu nema ništa sporno. Normalno je da se plaćaju određeni penali kada klijent kasni sa otplatom, mada će se novim zakonom o zaštiti korisnika finansijskih usluga jasno definisati šta banka ili lizing kuća mogu da naplate. Iako nije stimulativno

za lizing industriju da na taj način dodatno opterećuje klijente, verovatno svako od njih u ovoj krizi gleda kako da zaradi.³⁴

Pre potpisivanja ugovora o finansijskom lizingu – vodite računa da svi razlozi zbog kojih ste se opredelili za ovaj vid finansiranja i za konkretnog davaoca lizinga budu precizno i nedvosmisleno navedeni u ugovoru.

Pre potpisivanja ugovora o finansijskom lizingu – detaljno proučite njegov sadržaj i zahtevajte od davaoca lizinga dodatna objašnjenja za sve odredbe ugovora koje ne razumijete u potpunosti.

Kako bi buduci korisnici lakše razumjeli i ispravno tj. povoljno po njih zaključili ugovore o finansijskom lizingu, smatram da je neophodno dodati i ovaj rečnik.

Rečnik pojmova

Amortizacija - Alokacija troškova nabavke materijalne imovine na rashode u razdobljima u kojima se ostvaruju usluge od imovine. Amortizacija je postupno umanjivanje vrednosti imovine preduzeća, a obračunava se godišnje prema zakonom predviđenim postupkom.

Anuitet - ili rata leasinga, otplaćuje se postupno prema posebnom amortizacijskom planu, pri čemu su u anuitet uključeni deo duga i pripadajuće kamate. Deo duga i pripadajuće kamate određuju se tako da o dospeću dug bude u potpunosti isplaćen.

Avansi - Unapred plaćeni iznosi koje kupac plaća dobavljaču za kupovinu osnovnih sredstava, materijala ili robe.

Bilans stanja - Deo finansijskog izveštaja u kome se prikazuje stanje imovine i obaveza jednog pravnog lica, odnosno preduzetnika, na dan bilansiranja u poslovnoj godini. Aktivu bilansa stanja čine podaci o sredstvima, a pasivu - podaci o sopstvenim i pozajmljenim izvorima sredstava (kapital i obaveze).

Bilans uspeha - Deo finansijskog izveštaja u kome se prikazuju podaci jednog pravnog lica, odnosno preduzetnika, o prihodima, rashodima i rezultatu u periodu od početka godine do dana bilansiranja u poslovnoj godini.

Bonitet - Sposobnost korisnika kredita da preuzme i ispuni finansijsku obavezu plaćanja o roku, kao i sve prispele kamate. Bonitet obuhvata stepen lične kreditne sposobnosti (ugled, preduzetnička sposobnost, stručno znanje, prodornost), opštu materijalnu sposobnost i solidnu poziciju na tržištu. Bonitet se često ne poklapa sa pojmom

³⁴ www.business-navigator.biz

likvidnosti, budući da dužnik može biti dobrog bonitetnog statusa, a ipak kratkoročno nelikvidan.

Bruto cijena vozila - Cijena vozila sa carinom i PDV-om.

Cijena lizinga - je zbir učešća, svih mesečnih rata, rezidualne vrednosti, manipulativnih troškova i kamata na finansirani PDV u lizing ugovoru.

Davalac lizinga - je preduzeće koje je registrovano za obavljanje lizing poslova; to je lizing kompanija koja korisniku lizinga daje ovlašćenja da predmet lizinga koristi na ugovoreno vreme i uz ugovorenu naknadu, zadržavajući pri tome pravo svojine nad predmetom lizinga.

Dodatna oprema - Dodatna oprema označava opremu koja nije ugrađena u osnovni model vozila, a moguće ju je posebno naručiti i fabrički se potom ugrađuje u vozilo, npr. klima, koža i sl.

Efektivna stopa lizing naknade (ELIN) - Efektivna stopa lizing naknade ELIN predstavlja ukupnu cenu finansiranja koja pored kamate uključuje i sve druge troškove vezane za zaključivanje ugovora.

Finansijski lizing - Posao u kome davalac lizinga sa isporučiocem predmeta lizinga zaključuje ugovor na osnovu koga se stiče pravo svojine na predmet lizinga, a sa primaocem lizinga zaključuje ugovor o finansijskom lizingu kojim se obavezuje da na primaoca lizinga prenese ovlašćenje držanja i korišćenja predmeta lizinga na ugovoreno vreme, a primalac lizinga se obavezuje da mu za to plaća ugovorenu naknadu u ugovorenim ratama.

Isporučilac - (ili Dobavljač) fizičko ili pravno lice registrovano za proizvodnju, trgovinu i/ili servisiranje predmeta lizinga.

Isporučilac predmeta lizinga - Pravno ili fizičko lice koje na davaoca lizinga prenosi pravo svojine na predmetu lizinga, radi njegove predaje primaocu lizinga na držanje i korišćenje, na ugovoreno vreme i uz ugovorenu naknadu.

Jemstvo - predstavlja preuzimanje obaveze drugog fizičkog ili pravnog lica za slučaj da ugovorna strana ne ispuni obavezu.

Kamatna stopa - je u procentima izražena cena koja se plaća za korišćenje tuđih sredstava - novca ili kapitala

Lizing ili najam (engl. Lease) - Ugovor o najmu ili zakupu imovine u kome najmodavac (zakupodavac) daje najmoprimaocu (zakupcu) pravo korišćenja imovine u određenom vremenskom razdoblju u zamenu za periodična plaćanja zakupnine.

Lizing korišćenih sredstava - Oprema je prethodno korišćena sa očuvanim potrošačkim kvalitetom u potpunosti. Pre davanja opreme u sledeći lizing, obično se oprema popravlja i zahteva se procena od nezavisnih stručnjaka.

Lizing novih sredstava - Oprema nije prethodno korišćena pre nego što je data pod lizing.

Lizing poslovi - Oblik finansiranja iz eksternog izvora ili finansiranja iz pozajmljenih izvora.

Lizing rata - Iznos plaćanja koji primalac lizinga po osnovu korišćenja predmeta lizinga periodično plaća davaocu lizinga prema uslovima navedenim u ugovoru o lizingu.

Lizing registar - Baza podataka koja sadrži informacije o svim sklopljenim lizing ugovorima zaključenim između svih korisnika lizinga (pravnih i fizičkih lica) i lizing kompanija. Registar sadrži sve relevantne informacije o primaocu, davaocu i predmetu lizinga.

Lizing ugovor - Ugovor o uslovima najma (zakupa), zaključen između jednog davaoca i jednog primaoca lizinga za određeni period, s ciljem finansiranja pokretnih i nepokretnih dobara.

Menica (engl. Bill of exchange) - Obligaciono-pravna hartija od vrednosti čiji je sadržaj novčano potraživanje. Predstavlja bezuslovni pismeni nalog izdavaoca menice (trasanta) upućen drugom licu (trasatu) da, u određeno vreme i na određenom mestu, isplati određeni iznos novca licu naznačenom u menici (remitentu) ili drugom licu po njegovoj naredbi.

Nabavna vrijednost vozila - Cena sredstva sa svim porezima, troškovima transporta, uključujući carinske troškove.

Novčani tok (engl. cash-flow) - Za razliku od iznosa dobiti koji se u bilansima preduzeća javlja kao čisto računovodstvena kategorija, izveštaj o novčanom toku prikazuje sva primanja i izdavanja novca i samim tim predstavlja pravu sliku novčanih sredstava kojima preduzeće raspolaže. Lizing kompanije svoje odluke o odobravanju lizinga donose upravo na osnovu projekcije budućeg novčanog toka potencijalnog korisnika lizinga.

Operativni lizing - Za razliku od finansijskog lizinga, operativni lizing je kratkoročni lizing i obično ne pokriva procenjeni ekonomski vek trajanja sredstava koja su data na lizing. Primalac lizinga snosi sve rizike i naknade, koji se odnose na vlasništvo opreme, i primaocu lizinga omogućava usluge održavanja mašina i opreme koji su dati na lizing. Sa aspekta oporezovanja, primalac lizinga ima pravo da odbije celokupan iznos lizing rata od svog oporezivog profita.

Plan otplaćivanja - je sastavni deo lizing ugovora, koji sadrži iznose lizing rata i datume otplate.

Podzakup - ponekad se lizing ne vrši direktno, već preko posrednika. U šemi podzakupa osnovni davalac lizinga (npr. lizing kompanija) daje sredstva koja su pod lizingom posredniku (npr. Rent-a car kompaniji), koja pak, ta sredstva daje u podzakup primaocu lizinga (npr. pojedinac). U ovom slučaju je uobičajeno da sve rizike neplaćanja od krajnjeg korisnika snosi posrednik.

Porez na dodatu vrijednost (engl. value added tax) - Oblik svefaznog poreza na promet. Bazira se na na poreskoj osnovici koju predstavlja razlika između nabavne i prodajne cene proizvoda u oporezivoj fazi ciklusa.

Pravno lice (engl. legal person) - skup fizičkih lica organizovanih radi obavljanja neke delatnosti, a za obavljanje te delatnosti postoji imovina odvojena od imovine fizičkih lica. Predmet lizinga - je svako vozilo, mašina i oprema koji predstavljaju predmet Ugovora. Preduzetnik - je fizičko lice koje obavlja privrednu delatnost u cilju sticanja dobiti. Za svoje obaveze odgovara celokupnom svojom imovinom.

Primalac lizinga - može biti i pravno i fizičko lice, koje na ugovoreno vreme i uz ugovorenu naknadu uzima predmet lizinga korišćenje od davaoca lizinga. Prvo plaćanje - označava iznos (novčani) koji stranka (kupac) plaća pre preuzimanja vozila. Sastoji se od učešća, mesečne rate, troškova obrade ugovora, troškova upisa u lizing registar, pdv na kamate.

Rata - je ugovoreni iznos koji Primalac lizinga uplaćuje Davaocu lizinga za korišćenje predmeta; rata se uplaćuje prema planu otplate iz Ugovora o lizingu pri čemu su uključeni i deo duga i pripadajuća kamata.

Rezidualna vrijednost - Deo cijene sredstva, koji primalac lizinga plaća na kraju lizing ugovora, a pre prenosa vlasništva na primaoca lizinga.

Sale & leaseback - Kompanija prodaje svoja sredstva davaocu lizinga i istovremeno ulazi u lizing sporazum sa istim davaocem lizinga kao primalac lizinga istog sredstva. Cilj primaoca lizinga je da poboljša sopstveni finansijski status oporavljanjem dijela finansijskog izvora investiranog u proizvodnju, i tako ga prenese u ostale oblasti rada. Ovaj način lizinga pruža šansu primaocima kredita da izaberu poreski režim, koji njima odgovara najviše.

Sredstva data pod lizing - Sredstva koja su pogodna za lizing imaju sledeće karakteristike: dug vek trajanja, mogu se identifikovati, pogodni za prodaju, prenosivi, i korisni mnogim klijentima.

Totalna šteta - Totalna šteta računa se kada je osigurani predmet - vozilo, uništen u potpunosti ili uništen toliko da popravak nije moguć ili nije isplativ.

Trajanje lizing ugovora - je vremenski period, tokom kojeg primalac lizinga koristi sredstva data u lizing i periodično plaća lizing rate.

Trajanje ugovora - Trajanje ugovora označava vremenski rok finansiranja vozila uglavnom izražen u mesecima.

Učešće - je iznos koji se u ugovorenoj visini uplaćuje na račun davaoca lizinga. Minimalni i maksimalni iznos učešća zavise od ugovorenog trajanja lizinga.

Ugovor o finansijskom lizingu - Ugovor između davaoca i primaoca lizinga kojim se na primaoca lizinga prenosi ovlašćenje držanja i korišćenja predmeta lizinga (pokretna nepotrošna stvar u svojini davaoca lizinga) na ugovoreno vreme i uz ugovorenu naknadu.

Vendor lizing - Poslovni odnosi između lizing kompanije i dobavljača (vendor-a) obezbeđuju finansiranje koje bi podstaklo prodaju vendora. Lizing kompanija nudi lizing ugovore kupcima vendora i vodi administraciju lizing ugovora (kreditna provera, plaćanje poreza, fakturisanja, i sl.) U zavisnosti od tržišne cene korišćene opreme, od vendor-a može da se traži da obezbedi ugovor o ponovnoj kupovini, prema kojoj se vendor slaže da otkupi opremu koja je pod lizingom u slučaju neispunjenja obaveza primaoca lizinga.

Zaloga - Deo imovine u vlasništvu zajmoprimca koja služi za obezbeđenje duga ka zajmodavcu, a koju zajmodavac može preneti u svoje vlasništvo ukoliko zajmoprimac prestane da ispunjava obaveze po osnovu duga.

LITERATURA

- 1 Ratko Zelenika, *Međunarodna špedicija, Rijeka, 1996. god.*
- 2 S.Vranjican, *Politička ekonomija, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2007.*
- 3 Internet izvori:
- 4 www.entitet.co.rs
- 5 www.webskola.com
- 6 www.business-navigator.biz